

ПЕДАГОГ

Учіться, брати мої,
Думайте, читайте...

М. Шевченку

ПРИКАРПАТТЯ

23 (110) 15 СІЧНЯ 1992 РОКУ

Газета Івано-Франківського педагогічного інституту імені В. Стефаника

Ціна 50 коп

Сесія, сесія...

СИСТЕМА „РЕЙТИНГ” У ДІЇ

Педагогічна робота професора Д. М. Фрейка, завідувача кафедри фізики, голови методичної комісії фізико-математичного факультету, відомого на Україні вченою з області навіпровідникового матеріалознавства завжди пов'язана з пошуком нових форм і методів реалізації навчального процесу. Ось і зараз на кафедрі фізики вже у повному обсязі діє рейтингова система контролю та оцінювання знань студентів. Редакція газети попросила посприяти про це безпосередніх її виконавців.

В чому суть введеної системи «Рейтинг» на Вашій кафедрі?

Професор Д. М. Фреїк, завідувач кафедри фізики. Запроваджена система включає обов'язковий контроль і оцінювання знань з теорії даної дисципліни — лекційний матеріал, набутих практичних умінь та навиків — практичні та лабораторні заняття, а також самостійного наукового дослідження. Так, зокрема, з курсу загальної фізики обов'язковим є проведення не менше двох колоквиумів за наперед визначеною програмою з дисципліни, написання двох контрольних та інспекційної роботи з практикуму розв'язання фізичних задач, оцінювання теорії і окремо вміння виконання експерименту з лабораторних робіт фізичного практикуму, а також підготовка і написання реферату на запропоновану тему з даного курсу. Таким чином, вкінці вивчення предмету студент набирає цілу низку оцінок, з яких і визначається підсумкова, результуюча.

Доцент кафедри фізики О. М. Возняк. Це загальний підхід до справи. Але система має ряд деталей, які необхідно наперед обумовити, щоб вона запрацювала. Це, по-перше, — чітка регламентація термінів здачі колоквиумів на протязі семестру, а не в його кінці, коли студент завантажений заліками і екзаменами. По-друге, такий спосіб контролю знань потребує постійного діалогу викладача із студентом із змісту предмету на всьому протязі його вивчення. Це забирає значний час у викладача.

Доцент кафедри фізики М. А. Рувінський. Тут важливу роль відіграє також внутрішнє переконання студентів у необхідності для них рейтингу, віддача з їхнього боку.

Доцент кафедри фізики М. М. Янур. Введена система контролю знань є вгородою для студента, який систематично навчається, а для того, хто не хоче цього робити — інструментом примусу.

Як практично здійснюється рейтингова система?

Професор Д. М. Фреїк, завідувач кафедри фізики. На кафедрі введена спеціальна кафедральна комісія, в якій на всьому протязі вивчення дисципліни заносяться викладачем оцінки

з різних видів контролю знань. Є графі для результуючої оцінки і висновку кафедри. Але не це основне. Перш за все необхідно розробити пакет методичних рекомендацій до курсу з чіткою регламентацією матеріалу рейтингу і ознайомити з ним студентів, а у кращому випадку — дати можливість придбати для користування. Рейтинг виставляється тільки в тому випадку, коли з всіх видів контролю є

Старший лаборант кафедри фізики Н. Б. Вороніна. Система «Рейтинг» вимагає значної додаткової роботи кафедри з питань контролю відвідування студентами занять. Їх відробок, ведення документації. Всю відповідальність за навчальний процес несе кафедра, весь колектив кафедри мусить бути включений у нього.

Який результат дає система «Рейтинг»?

позитивні оцінки. При незадовільних оцінках з практичних чи лабораторних занять, наявності пропусків з них вважається, що навчальний план студентами не виконаний і рейтинг не виставляється. Студент, який не згідний з результуючою позитивною оцінкою, чи має незадовільну оцінку з колоквиумів по теорії дисципліни при виконанні навчального плану з практичних і лабораторних занять, має право перездати перед кафедральною комісією. Результати комісії є остаточними.

Доцент кафедри фізики Л. М. Шараневич. Слід зауважити, що студентам, які з поважних причин мають пропуски занять, наприклад, по хворобі, надається право їх відпрацювати за рахунок власного часу викладача.

Доцент кафедри фізики М. М. Янур. Це дискусійний момент. Питання відробок пропущених занять дуже важливе. Їх відпрацювання необхідно проводити на погодних засадах. Оплату можна проводити за рахунок соціального страху при пропусках через хворобу чи власну доплату студентів через касу інституту, якщо ці пропуски без поважних причин.

Студент III курсу фізико-математичного факультету староста групи МФ-32 Р. Ф. Пона. Студенти — за введеною системою «Рейтинг» із всіх навчальних дисциплін. Звичайний екзамен — це гра в карти, а тут є можливість себе проявити.

Студентка III курсу фізико-математичного факультету, староста групи МФ-31 Т. Г. Маделєпа. Введена система на кафедрі фізики заставляє студента глибоко вивчати і засвоїти предмет.

Професор Д. М. Фреїк, завідувач кафедри фізики. Рейтингова система значно покращила виробничу дисципліну студентів, підвищила їх відповідальність, зробила навчальний процес більш змістовним.

Студент V курсу фізико-математичного факультету І. Я. Горічок. Шкода, що ми не мали змоги навчатися за цією системою раніше.

На знімку: студентка третього курсу Тана МАЦЕЛЕПА складає екзамен з молекулярної фізики у завідувачого кафедрою фізики, професора Д. М. ФРЕЙКА.
Фото Юрія КУБИКА.

Богдан-Ігор АНТОНІЧ.

КРУТЯНСЬКА ПІСНЯ

Спом'янімо в пісні славу Крутів,
Найсвятіше з наших бойовищ!
Крути! Крути! Смолоскип в майбутнє
Підіймімо наші душі ввиш!

Крути! Крути! Це за Батьківщину
Стати муром, шанцем душ і тіл.
Крути! Крути! Мужньо, воедино
Прямувати в найсвятішу ціль.

Крути! Крути! Час розплати близько,
Вже червоний ворог кари жде.
Крути! Крути! Вічне бойовисько
За майбутній, за святіший день.

Крути! Крути! Мужність і посвята,
Вірність, що міцніша понад смерть.
Крути! Крути! Горда і завзята
Кличе пісня і веде вперед!

Львів, весна 1937 р.

Павло ТИЧИНА.

ПАМ'ЯТІ ТРИДЦЯТИ

На Аскольдовій могилі
Поховали їх —
Тридцять мучнів, українців,
Славних, молодих.

На Аскольдовій могилі
Український цвіт! —
По кривавій по дорозі
Нам іти у світ.

На кого посміла знятися
З'явника рука? —
Квітне сонце, грає вітер
І Дніпро-ріка...

На кого завзявся Каїн?
Еже, понарай! —
Понад все вони любили
Свій коханий край.

Вмерли в Новім Заповіті
Славою святих —
На Аскольдовій могилі
Поховали їх.

1918 рік,

Про Крутянську трагедію читайте в цьому номері на 4 стор. у розповіді Анатолія Скрипника «По кому по-двін?»

Читайте
в номері:

Офіційні документи щодо соціального захисту студентів
1—3 стор.

Про збірні з газети «Вісник» Ради народних депутатів
Миколаївського району 1 стор.

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Про соціальний захист населення в умовах лібералізації цін

У зв'язку з проведенням заходів щодо лібералізації цін та з метою посилення соціального захисту населення: постановляю:

1. Як упереджувачий захід підвищити з 2 січня 1992 р. на 100 процентів державні тарифні ставки і посадові оклади працівників охорони здоров'я, освіти, культури, науки, органів державної влади і управління та інших установ і організацій, що фінансуються з бюджету.

Рекомендувати підприємствам і організаціям, які використовують державні тарифні ставки та посадові оклади, підвищити оплату праці тих, хто працює за наймом в порядку, встановленому для бюджетних організацій, з урахуванням наявних фінансових можливостей.

2. Зберегти існуючий порядок обчислення розмірів соціальних виплат (сім'ям з дітьми, по безробіттю, тимчасовій непрацездатності тощо) у процентному відношенні до встановленого розміру мінімальної заробітної плати, підвищивши їх з 1 січня 1992 р. у 1,5 рази.

3. Підвищити з 1 січня 1992 р. на 100 процентів:

розмір державних пенсій, призначених до 1 січня 1992 р. і скоригованих відповідно до частини шостої стат-

ті 19 Закону України «Про пенсійне забезпечення». При обчисленні пенсій, що призначатимуться (перераховуватимуться) у 1992—1993 роках, сума середньомісячного заробітку за період до 1 січня 1992 року підвищується на 100 процентів.

розміри стипендій студентам вищих навчальних закладів, аспірантам, докторантам, учням професійних навчально-виховних закладів у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

4. При зростанні споживчих цін більш як у 2 рази подальший захист купівельної спроможності громадян здійснювати шляхом індексації інших грошових доходів і періодичного перегляду розмірів державних соціальних гарантій.

Установити, що з січня 1992 р. індексації підлягають:

оплата праці (грошове забезпечення), суми відшкодування шкоди, заподіяної працівникові каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, пов'язаним з виконанням ним своїх трудових обов'язків, а також суми, виплачувані особам, які мають право на відшкодування шкоди у разі втрати годувальника, — у межах десятикратного мінімального розміру заробітної плати. Частина доходу в межах трикратного

мінімального розміру заробітної плати індексується повністю, наступна частина доходу в межах семикратного мінімального розміру заробітної плати — в 50-процентному розмірі. Частина грошового доходу, що перевищує десятикратний мінімальний розмір заробітної плати, індексації не підлягає. Державні пенсії, соціальна допомога і стипендії — у повному розмірі. Індексації підлягають грошові доходи, нараховані у місяці, за який публікується індекс споживчих цін.

Установити, що починаючи з 1 лютого 1992 року при зростанні індексу споживчих цін понад 100 процентів провадити перегляд тарифних ставок і посадових окладів виходячи з мінімального розміру заробітної плати, підвищеної відповідно до індексу споживчих цін.

5. Кабінету Міністрів України визначити:

порядок і розміри підвищення грошових норм витрат на соціальне обслуговування населення в лікарнях, інтернатах, закладах соціального забезпечення, школах, дашкільних та інших закладах соціальної сфери, а також відшкодування витрат за безплатний та пільговий відпуск лікарських засобів особам, які мають на це право

порядок і джерела фінансування витрат на підвищення заробітної плати та індексацію грошових доходів працівників підприємств і організацій, що реалізують продукцію (послуги) державними регульованими цінами і тарифами, при недостачі для цього власних коштів з незалежних від них причин

неподатковуваний мінімум заробітної плати з урахуванням збільшення її розміру та скоригувати розміри заробітної плати, з якої встановлено прогресивне оподаткування, неподатковуваний розмір сум матеріальної та іншої допомоги

умови перерахунку підприємствами, установами й організаціями раніше визначених розмірів в відшкодування шкоди, заподіяної працівникові каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, пов'язаним з виконанням ним трудових обов'язків.

6. Кабінету Міністрів України та Національному банку України розробити і запровадити механізм, який сприяв би припливу коштів населення до Ощадного та інших банків України

Президент України Л. КРАВЧУК.
27 грудня 1991 року.
м. Київ.

Постанова Президії Верховної Ради України від 28 грудня 1991 р. № 378

Про заходи у зв'язку з введенням в обіг купонів багаторазового використання

У зв'язку з лібералізацією цін в Росії та з метою захисту споживчого ринку, недостатнім обсягом готівки для виплати заробітної плати, пенсій, стипендій, інших виплат і на виконання постанови Президії Верховної Ради України від 27 грудня 1991 р. № 2024—ХІІ «Про соціальний захист населення і внутрішнього ринку України» Кабінет Міністрів України і Національний банк України постановляють:

1. Запровадити з 10 січня 1992 р. купони багаторазового використання для розрахунків населення за продовольчі й промислові товари.

Картки споживача з купонами, видані у серпні-грудні 1991 р., із зазначеною дати недійсні.

2. Установити, що купони багаторазового використання: виконують функції готівки і еквівалентні відносно купорам грошей. Розмірна монета використовується для розрахунків за товари вартістю до 1 крб. за одиницю (кілограм, літр) і розмірну як карбованців, так і купонів

виплачуються громадянам не менше одного разу на місяць з розрахунку 25 процентів від місячної суми доходів після їх оподаткування та інших обов'язкових виплат, але не більше 400 карбованців. При зростанні роздрібних цін гранична норма виплати купонів підлягає збільшенню.

У разі, коли належна до виплати сума купонів становить менше 200 крб., за бажанням громадянина може додатково одержати купони в обмін на внесені гроші. При цьому загальна сума одержаних купонів не повинна перевищувати 200 карбованців.

3. Для оперативного вирішення питань, пов'язаних із введенням в обіг купонів, утворити урядову комісію у складі згідно з додатком.

Урядовій комісії:

терміново затвердити інструкцію про порядок виплати населенню купонів багаторазового використання і продажу за них товарів

до 10 січня 1992 р. провести через засоби масової інформації широку роз'яснювальну роботу серед населення про порядок виплати, зберігання, обліку купонів багаторазового використання і продажу товарів народного споживання за них, а також про мету, з якою вони запроваджуються

забезпечити координацію роботи міністерств, відомств України, Ради Міністрів Кримської АРСР, облыккомів, Київського та Севастопольського міськвиконкомів, пов'язаної із запровадженням купонів, та вносити пропозиції про поліпшення організації їх обігу.

Надати урядовій комісії право змінювати норму виплати купонів, виходячи із становища, що складатиметься на товарному ринку, при зростанні роздрібних цін.

Рекомендувати Раді Міністрів Кримської АРСР, облыккомам, Київському та Севастопольському міськвиконкомам утворити відповідні комісії для вирішення невідкладних питань, пов'язаних із введенням купонів.

4. Установити, що за карбованці здійснюється продаж:

обідньої продукції, кулінарних виробів і напівфабрикатів з м'яса, риби, овочів, кондитерських та борошняних виробів, покупок товарів, напоїв на підприємствах громадського харчування

кондитерських і борошняних виробів, напоїв у кафе та на підприємствах роздрібно-торгівельної мережі товарів у художніх салонах Спілки художників України

газет, журналів, книжкової та іншої друкованої продукції

товарів у скупних і комісійних не-

продовольчих магазинах, зоомагазинах протезоортопедичної продукції інших товарів, перелік яких визначатиметься інструкцією про порядок виплати населенню купонів багаторазового використання і продажу за них товарів.

Оплата всіх видів послуг, включаючи вартість використаних матеріалів і запасних частин, провадиться у карбованцях.

5. Раді Міністрів Кримської АРСР, облыккомам, Київському та Севастопольському міськвиконкомам, Міністерству торгівлі України, Укооспілці, іншим міністерствам і відомствам України, що мають торговельну мережу:

забезпечити з 10 січня 1992 р. продаж населенню товарів народного споживання (незалежно від джерел їх надходження) за купони багаторазового використання

провести в установленому порядку інвентаризацію залишків готівки в касах підприємств державної торгівлі і споживчої кооперації за станом на 9 січня 1992 р. (у кінці робочого дня) разом з Міністерством внутрішніх справ України встановити суворий контроль за додержанням встановленого порядку продажу населенню товарів за купони.

6. Раді Міністрів Кримської АРСР, облыккомам, Київському та Севастопольському міськвиконкомам, міністерствам і відомствам України, об'єднанням, підприємствам, установам і організаціям забезпечити своєчасну виплату, облік і зберігання купонів.

Установити, що керівники, головні бухгалтери об'єднань, підприємств, установ і організацій несуть персональну відповідальність за дотримання порядку виплати, обліку та зберігання купонів.

7. Дозволити підприємствам державної торгівлі і споживчої кооперації

при надходженні товарів за новими цінами провести доопітку залишків аналогічних товарів і відповідні суми спрямувати на поповнення власних оборотних коштів.

8. Міністерству соціального забезпечення України, Державному комітету України по зв'язку разом з установами банків забезпечити виплату купонів пенсіонерам до 10 січня 1992 року.

9. Державному митному комітету України встановити суворий контроль за дотриманням порядку переміщення купонів через митний кордон України.

10. Міністерству торгівлі України, Укооспілці, Раді Міністрів Кримської АРСР, облыккомам, Київському та Севастопольському міськвиконкомам до 10 лютого і до 10 квітня 1992 р. проінформувати Кабінет Міністрів України про стан продажу населенню товарів в народному споживанні за купони.

11. Визнати такими, що втратили чинність з 10 січня 1992 року:

Постанову Ради Міністрів УРСР від 22 жовтня 1990 р. № 330 «Про захист споживчого ринку в Українській РСР», (ЗП УРСР, 1990 р., № 10, ст. 62).

Постанову Ради Міністрів УРСР від 20 листопада 1990 р. № 350 «Про внесення змін і доповнень до Постанови Ради Міністрів УРСР від 22 жовтня 1990 р. № 330 «Про захист споживчого ринку в Українській РСР», (ЗП УРСР, 1990 р., № 11, ст. 68).

Постанову Кабінету Міністрів УРСР від 18 липня 1991 р. № 94 «Про продаж товарів народного споживання з використанням карти споживача з купонами нового зразка» (ЗП УРСР, 1991 р., № 8, ст. 64).

Перший віце-прем'єр м.і.стр. України К. МАСИК,

Голова правління Національного банку України В. МАТВИЄНКО.

ПОЛОЖЕННЯ ПРО ПОРЯДОК ПРИЗНАЧЕННЯ І ВИПЛАТИ СТИПЕНДІЙ СТУДЕНТАМ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ, ТА ПРО ВИЗНАЧЕННЯ ЇХ КОНКРЕТНИХ РОЗМІРІВ

На виконання постанови Кабінету Міністрів від 21.12.91. № 370 про додаткові заходи по соціальному захисту студентів, аспірантів, докторантів згідно з додатком визначені конкретні розміри стипендій для всіх категорій студентів ВУЗів, аспірантів, докторантів.

1. До числа встигаючих належать студенти, які не мають академічної заборгованості за результатами екзаменаційної сесії, підсумкового контролю за семестр.

2. Стипендія призначається за результатами екзаменаційної сесії підсумкового контролю за семестр з першого числа наступного за екзаменаційною сесією місяця. Студенти, які отримали на екзаменаційній сесії незадовільні оцінки і за період сесії їх не виправили, втрачають право на стипендію до наступної екзаменаційної сесії. Списки студентів, яким призначена стипендія, затверджуються наказом ректора (за поданням деканів факультетів (завідуючих відділеннями по спеціальності). Ректорам навчальних закладів дозволяється в окремих випадках призначити стипендію студентам в міжсесійний період за клопотанням профкому студентів.

3. Студенти-стипендіати, які не з'явилися на екзамені в період сесії по хворобі, що засвідчено відповідним документом лікувальної установи, яка має право видачі листків про тимчасову непрацездатність, або інших поважних причин, підтверджених необхідними документами, зі стипендії не знімаються до підсумків складання екзаменів в індивідуальні терміни, встановлені деканом факультету, після чого їм призначається стипендія на загальних підставах.

4. Підсумкові оцінки по предметах, які не вносяться на екзамен, а також оцінки з навчальної і виробничої технологічної (по спеціальності) практики, з курсових робіт та проектів враховуються на рівні з оцінками, що їх отримали студенти на екзаменах. Оцінки з факультативних дисциплін при призначенні стипендії не враховуються.

У тих випадках коли навчальна практика поточного семестру у відповідності з навчальними планами закінчується після строку, встановленого для проведення екзаменаційної сесії, оцінки з цих практик враховуються разом з оцінкою одержаною на екзаменаційній сесії наступного семестру.

5. Студентам першого курсу стипендію у першому семестрі призначаються з врахуванням оцінок одержаних на вступних іспитах в розмірах передбачених для встигаючих студентів.

6. У першому семестрі навчання (на I курсі — прийняттям на базі основної загальноосвітньої школи і на II курсі — прийняттям на базі середньої загальноосвітньої школи) стипендія студентам технікумів призначається у мінімальному розмірі, встановленому відповідній категорії, яка навчається.

У другому та наступних семестрах стипендію студентам призначаються з першого числа наступного за екзаменаційною сесією місяця на загальних підставах.

У тих випадках, коли екзаменаційна сесія проводиться один раз в рік, призначення стипендії проводиться за підсумками підсумкового контролю за семестр, також з першого числа наступного за закінченням семестру місяця на загальних підставах.

7. Студентам, яким призначено стипендію за підсумками весняної сесії, стипендію на період літніх канікул виплачується сумарно за два місяці

(липень, серпень) не пізніше 10 липня.

За особливі успіхи у вивченні окремих дисциплін та науково-технічної творчості студентам вузів встановлюється до 5 персональних стипендій Вченої ради. Розмір вказаної стипендії не повинен перевищувати розміри іменних стипендій. Положення про їх призначення розробляється навчальним закладом.

8. Студентам і слухачам підготовчих відділень, які внесені Законом України від 28.02.91 р. «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» до 1-ї, 2-ї, 3-ї, 4-ї категорій, стипендія призначається також у випадку незадовільного складання екзаменаційної сесії і виплачується до перездатності екзаменів в індивідуальні терміни, які встановлюються деканом факультету або директором навчального закладу.

9. Іменні стипендії студентам призначаються наказом ректора (директора) навчального закладу за рекомендацією Вченої (педагогічної) ради у межах ліміту стипендій, встановлених органом управління.

Іменні стипендії, стипендію Вченої (педагогічної) ради і призначені студентам, які навчаються за довірою, виплачуються за рахунок навчального закладу.

10. Державні підприємства, організації та установи, які уклали індивідуальні договори із студентами або слухачами підготовчих відділень, виплачують за рахунок своїх коштів стипендії на 30 процентів вище, а при стажі роботи більше 3 років — на 50 процентів вище державної стипендії.

1. Розмір стипендії студента-вдівника — 230 крб на місяць. При стажі роботи понад 3 роки йому буде виплачуватися стипендія у розмірі: 230 крб. + 115 крб (50%) = 345 крб.

2. Розміри стипендії студентам-вдівникам, відповідно до Закону України від 28.02.91 р. «Про статус соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» віднесено до 1-ї або 2-ї категорії становить: 345 крб. (230 + 115).

У випадку направлення його підприємством, організацією або установою на навчання стипендія при стажі роботи понад 3 роки повинна виплачуватися у розмірі 230 крб. + 115 (50%) + 115 (50%) = 460 крб.

Підприємства, організації та установи можуть проводити доплати до стипендій студентам і в інших розмірах. Вказані доплати граничними розмірами не обмежуються.

У деяких випадках стипендії вказаним студентам можуть виплачуватися підприємствами, організаціями, установами через вищі навчальні заклади за домовленістю з керівниками цих закладів шляхом перерахування їм у встановлені строки відповідних сум.

Підставою для виплати стипендії є довідка про успішність студента, яка направляється навчальним закладом відповідному підприємству, організації або установі.

У випадку одержання студентом незадовільних оцінок на екзаменаційній сесії, або по результатах підсумкового контролю, декан факультету (директор) письмово повідомляє керівника відповідного підприємства, організації або установи про необхідність припинення виплати стипендії цьому студенту до наступної екзаменаційної сесії.

У тих випадках коли підприємство, організація або установа співомовляють договір із студентами, направленими

на навчання, стипендія цим студентам призначається вищим навчальним закладом на загальних підставах за рахунок коштів стипендіального фонду навчального закладу.

11. У період виробничої (педагогічної) та іншої практики, літніх канікул, а також у період роботи на робітничих місцях і посадах в інший час з виплатою заробітної плати, в тому числі у тих організаціях, підприємствах, установах, звідки студенти були направлені на навчання, за ними зберігаються права на одержання стипендії.

12. Для студентів, які проходять військову підготовку в вузах, встановлюється процентна надбавка до стипендії в таких розмірах (на місяць):

студентам, які не ввійшли дійсну строкову військову службу — 15 процентів;

студентам, які пройшли дійсну строкову військову службу — 25 процентів.

Вказані надбавки виплачуються виходячи з розміру стипендії, встановленої згідно з додатком для встигаючого студента.

13. Студентам, переведеним згідно з наказом відповідного міністерства (відомства) з одного навчального закладу в інший, стипендію призначаються до наступної екзаменаційної сесії за підсумками екзаменів, складених по колишньому місцю навчання або відповідно до підсумкових оцінок поточної успішності останнього семестру незалежно від академічної заборгованості, що може утворитися внаслідок різниці в навчальних планах.

Студентам переведеним на особисте прохання із одного навчального закладу або факультету в інший заклад або на інший факультет, а також з старшого курсу вечірніх і заочних закладів (факультетів), (відділень), на молодший курс денного відділення закладу, стипендію призначаються після ліквідації заборгованості по навчальному плану, на загальних підставах.

При відсутності заборгованості стипендія призначається за підсумками складених на колишньому місці навчання екзаменів або підсумкових оцінок останнього семестру, вказаних в академічній довідці на підставі наказу ректора (директора) про допуск до занять.

За час літніх канікул студенту стипендію виплачується за підсумками навчального закладу, в яких вони навчалися до переводу.

14. Студентам, які знаходяться в академічній відпустці за медичними показаннями, виплачується допомога у розмірі 80 крб. на місяць на період академічної відпустки за рахунок стипендіального фонду.

Виплати стипендії студентам в період академічної відпустки не проводиться.

Після повернення студента-стипендіата з академічної відпустки виплати стипендії йому поновлюється до підсумків першої екзаменаційної сесії або до результатів підсумкового контролю чергового семестру.

Студентам, що залишилися на другий рік у зв'язку з хворобою та іншими поважними причинами, стипендію у повторному році навчання виплачується до підсумків чергової екза-

менаційної сесії, яку вони склали або до результатів підсумкового контролю чергового семестру.

15. Студенти-стипендіати у випадку тимчасової непрацездатності, підтвердженої лікувальною установою, яка має право видачі лікарняних листків, одержують стипендію у повному розмірі до відновлення працездатності або до встановлення лікарняно-трудою експертною комісією (ЛТК) інвалідності.

16. Всім студентам-стипендіатам за відпустку по вагітності та родах стипендія виплачується протягом усієї цієї відпустки, встановленої чинним законодавством.

Якщо вагітність наступила в період академічної відпустки то при поданні довідки єдиного зразку про тимчасову непрацездатність академічна відпустка повинна бути перервана і оформлена відпустка по вагітності і родах.

Студентам-жінкам, які мають дітей і виконують навчальний план (індивідуально встановлений деканом факультету, завідуючим відділенням по спеціальності) виплачується стипендія і щомісячна допомога, яка передбачена діючими нормативними актами.

В період знаходження студентів у частково оплачуваній відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею дворічного віку, стипендія їм не виплачується.

17. Студентам-стипендіатам хворим на туберкульоз, при наявності відповідних висновків органів охорони здоров'я про їх тимчасову непрацездатність, стипендія виплачується на протязі 10 місяців від дня настання тимчасової непрацездатності.

18. Студентам вищих навчальних закладів (інститутів і технікумів), які одержують пенсію, стипендія призначається на загальних підставах.

19. Студентам вечірніх і заочних навчальних закладів (факультетів, відділень) на час місячної відпустки, яка надається без збереження заробітної плати по місцю роботи для ознайомлення безпосередньо на виробництві з роботою по обраній спеціальності та підготовці відповідних матеріалів до дипломного проекту, призначається стипендія в розмірах для встигаючих студентів і виплачується за рахунок стипендіального фонду навчального закладу.

20. Відповідно до зазначеної вище постанови за рішенням ради навчального закладу створюється фонд соціальної допомоги студентам, аспірантам і докторантам.

Вказаний фонд утворюється за рахунок нарахування не менше 10 процентів від стипендіального фонду навчального закладу та його економії і коштів, одержаних ним з інших (позабюджетних) джерел, граничними розмірами не обмежуються, і в кінці року невтрачений залишок його в бюджет не вилучається. Цей фонд використовується згідно положення, яке повинно розроблятися та затверджуватися адміністрацією та профспілковим комітетом студентів.

21. Не допускається тимчасове зняття із стипендії студентів за порушення дисципліни.

22. Призначення і виплата стипендії студентам — іноземним громадянам проводиться відповідно до рішень Кабінету Міністрів України.

ЗАТВЕРДЖЕНО:

Мінпраці України
решення колегії від 30.12.91 № 104

Мінвуз України
27.12.91 № 110-23-683

Мінфін України
27.12.91 № 12-322

ПОГОДЖЕНО:

ЦК профспілки працівників освіти і науки України
27.12.91 № 02-5-385

НЕ сподівався порозмовляти з ким-небудь на станції чи в селі Крути про той давній бій. Справді-бо, минуло сімдесят три роки від 29 січня 1918-го, коли повздовж залізниці, на поліській рівнині, зішлись озброєні лави під блакитно-жовтими й червоними прапорами. Бій точився зранку до вечора, ще кілька днів напередодні до станції стягувалися війська. Здобувши перемогу, розправившись з полоненими, «харківські, московські, петроградські та інші червоногвардійські загони» поспішили на Київ, — добивати «контру». Селяни зносили й закопували убитих.

Десь за сіною десятиліть хто б і що міг пам'ятати про нього у Крутах? Тільки полем бою залишилося переїти. Настав такий необхідний душі час. Роззирнувшись на маленькій, безлюдній (навіть віконечку каси зачинене) станції, вирушили з сунутиком, молодшим братом на місце колишнього бою, вздовж колій, по дрібному гравію насипу: за кілометр од Крутів кадети й київські студенти, за-

тутешньої пам'яті про бій — пам'яті, де постає і присуд.

Замислився добрий чоловік, відчулося, що хочеться йому ще розповісти про бій, який цікавить людей на дорозі, але... Помовчали разом, запрошались. Він ще раз нагадав, щоб не звертали, йшли прямо й прямо, аж до переїзду, а там — і хрест, і поле. Та думка співрозмовника, відчувалося, уперто працювала над тим, аби знайти у своїй пам'яті ну бодай що-небудь значне. Повторив уже сказане:

— Далі Крутів поїзди не йшли... — Помовчав, і раптом — таки згадав: — Брехню мінав станцію, але це було єдиний раз, коли студенти билися...

СІМДЕСЯТ три роки минуло... Панцерники... Наш співрозмовник згадав не мало-небагато, а те, що згадують усі відлілі учасники бою під Крутами, — панцерник (паротяг і платформа з гарматою та двома скоро-

Гончаренку: «Приготуйтеся к зустрічі победоносной красной армией, приготуйте обед. Заблуждения юнкеров прощайте, а офицеров все равно расстреляю».

Тільки останки цих хлопців, що вийшли на оманливі вогні станції, перевезли до Києва — і лише над ними звучав заупокійний молебен... А у полі, понад залізницею, залишилося понад двісті п'ятдесят убитих юнків та десять старшин. Над ними відспівали лише польські вітри — і по десятиліттях постав березовий хрест з терновим вінком.

За тим хрестом — рівнина й рівнина. Лише верби обіймають простір на обрії та залізничний насип з посадкою ділить його навпіл — на правий та лівий фланги бою. Теплий вітерець золотої осінньої пори перед цим полем раптом війну в обличчя пронизливим, вологим од зимового туману подихом. Як у той далекий день, коли ніхто й ніде тут не зміг сховатися, і кожний стояв до останнього.

А йдучи сюди з Києва, згадував студент-стрілець Ігор Лоський, що всі вони були веселими, «розважали себе співами».

...Зайшли насамкінець дня у Крути — село. Від станції воно за три кілометри і бій його оминув. Село як село — миле, українське, в садках і каліною за парканами, з церквою — у центрі, дерев'яною, з гарно доглянутим подвір'ям, кількома давніми дзвонами, влаштованими під дубовою перекладиною.

ТУТ і зав'язалася ще одна крутянська розмова, одразу з кількома жінками, літніми уже, й вони виявилися, знають про бій на станції: — Студентів київських повибивали... Ще раз переконався — це найістотніше, що виграла з крутянської події 1918-го народна пам'ять як узагальнення, де переможці не стали героями. А всі минулі десятиліття не змогли розв'язати співчуття до неправедно переможених.

Розповідали, потім, яка гарна церква — Михайлівська — була в селі, з двома позолоченими «кумполоми», і як розібрали ті бані з хрестами комсомольці, хоча на щастя, Господь зберіг саму церкву, де й зараз правиться.

— А дзвонити як колись уміли! Як задзвонять, аж душа холоде. Тепер старостиха церквона прийде, побемкає, як на пожар, а воно ж вміти треба...

У негоду, опов'дали, коли туман, гаметіль, дзвонилося цілий день. Для подорожніх, тих, що заблукали в полях.

— Й на похорон дзвонили. Але не ті менші, а найбільший дзвін, — додала одна із співрозмовниць, можливо, найстарша, бо хіба за тими глухо зав'язаними хустками розбереш вік нашої сільської жінки?

Не дзвонили, певно у Крутах 29 січня 1918-го! Але чомусь саме крутянські дзвони нагадали мені ще в юності читані слова про те, що коли почувеш подзв'як по людині, не питай, по кому той подзв'як, бо він — і по тобі, і з кожною людською смертю ти і сам малієш.

По кому завжди мають дзвонити в Крутах, мені не треба перепитувати. Шкода тільки, що пізно прийшов на той поклик.

Анатолій СКРИПНИК.

Зимовий фотовернісаж

Фотографії слухача підготовчого відділення Віталія КАЛАГУРКИ.

ПО КОМУ ПОДЗВІН?

хисники української незалежності, копали шанці. Там і зішлись ті, хто наступав, і ті, хто мусив захищатися, тобто захищати Київ. Україну від революційної «допомоги», яка насувалася під командою колишнього жандармського полковника Михайла Муравйова, що враз став значним полководцем під червоними знаменами.

АЛЕ як би не переймався минулим, з сучасниками не розминешся. Понад коліями зустрілися з чоловіком — років п'ятдесят, у робочій спеці. Привіталися. Мали б розійтись, але зустрінутому, очевидно, хотілося псбалакати з кимось уранці та й, мабуть, помітив, що ми не тутешні — від станції ідемо, коліями.

— До хреста? — поспитав.

— До хреста, — ствердив я. — Чув про нього у Ніжині, від Олександра та Марії Астаф'євих, літераторів і викладачів педінституту. Розповідали, що цьогорічної зими, у лютому, спілка української молоді разом з місцевими демократами (Крути за вісімнадцять кілометрів од Ніжина) та посланцями Києва, Львова, Тернополя, Чернігова, Сум, Конотопа встановили той хрест поблизу станції на відзнаку й пошанування пам'яті полеглих.

— Якщо до хреста, то йдіть прямо, не звертайте, — настановлював нас чоловік, хоча на цьому шляху й нікуди було звертати. Людині хотілося порозмовляти, а я вже відчув, що у крутянській тиші може озватися минуле.

— От раніше станція була, усім станціям станція! — мовив чоловік піднесено, а далі з сумом: — Згоріла... Вузлова станція. Далі Крутів поїзди не йшли.

Пояснив, що саме у Крутах мінялися (і для цього був тут спеціальний розворот) паротяги, що рухалися з Києва на Москву і навпаки — з Москви на Київ. Зупинка відтак була тут тривалою. Працював на вокзалі, кількаповерховому, не те що зараз ресторан «на три г'ляді» і зі стравами, звісно, незвичайними.

Обережно повертаю співрозмовника до головного.

— Бій? У революцію? Та пам'ятають люди, мені дід розказував. Дітей постріляли нізачо!

Це головне, як далі зрозумів, що вінні крутянин Федір Андрійович Богачек із розповідей старих людей, із

стрілами), самодіяльно витворений сьотником Лощенком, який і водив свою фортецю на колесах від станції до ворожих лав, підносячи бойовий дух молодечого війська. Доки стріляла гармата Лощенка, доти й залишилася надія у лавках оборонців української незалежності від «пролетаріїв усіх країн».

Протистояли кільком тисячам добре озброєного війська десь із півтисячі юнків — вихованців військової Першої київської школи імені гетьмана Богдана Хмельницького, помічний курінь студентів Січових стрільців, точніше — одна його сотня, та двадцять старшин — командирів. Кадети вже місяць перебували на залізниці, між Конотопом та Бахмачем, студенти прибули у Крути напередодні бою. Учні школи (теж переважно колишні гімназисти) вже мали певну військову підготовку й встигли понюхати пороху, студенти — лише навчилися стріляти, за суперечливими згадками (у збірці «Крутянська подія», що вийшла 1972-го у Чикаго), проходили вишль чи тиждень, чи три тижні. Отаке воїнство з рушницями, шістнадцятьма кулеметами та гарматою Лощенка.

День до вечора стримували юнаки розгорнутий на кілька кілометрів обабіч колій фронт, поки не стало очевидним для «коменданта крутянського бою», сотника Аверкія Гончаренка — треба відходити, аби зберегти хоча б тих, хто ще залишився живим. Уже стемніло, коли решти переможеного війська далеко за станцією стали всідатися у вагони. Але одна чота із студентської сотні, двадцять сім чоловік, пішла не в обхід, а на вогні вокзалу. А там уже порядкували супротивники.

Розправа переможців, з-поміж яких вирізнялися петроградські матроси, була жорстокою. Левко Лукасевич, учасник бою під Крутами, котрий у березні повернувся з товаришами на станцію, щоб забрати до Києва останки убитих, згадає: «Майже всі, кого взяли до полону, були по-звір'ячому покалічені під час розстрілу. Трупні були з розбитими головами, повибаваними зубами, часом і повиколочаними очима. Кілька трупів цілком не вдалося розпізнати, настільки вони були знівечені. Одного з нерозпізнаних у Києві розпізнала мати за монограмою на сорочці».

НЕ дотримав свого слова полковник М. Муравйов, який у ніч з 26 на 27 січня, дозвонившись телефоном до станції, сказав сотникові

Вже вдруге в Івано-Франківському державному педінституті імені Василя Стефаника відбулась зустріч професорсько-викладацького складу та студентської молоді з головою обласної Ради народних депутатів Миколою Яковиною, заступником голови міської Ради народних депутатів Романом Уляшківцем, начальником обласного управління торгівлі Ігорем Витріховським, начальником обласного управління громадського харчування Іваном Пришляком.

Зустріч відкрив ректор інституту професор Віталій Кононенко.

Микола Яковина розповів присутнім про соціально-політичну та економічну обстанівку в області. Із конкретними запитаннями, які стосуються соціального захисту викладачів та студентів і проблем вищої школи до голови обласної Ради та запрошених звернулись професори Володимир Матвішин, Володимир Грабовецький,

Друга зустріч з головою обласної Ради

доценти Богдан Ступарик, Георгій Хенегар, Іван Пендзей.

З повідомленнями на зустрічі виступили Роман Уляшківч, Ігор Витріховський та Іван Пришляк.

Після зустрічі ректорат та професорсько-викладацький склад історичного факультету запросили Миколу Яковину на урочисте відкриття першого на Україні кабінету історії України.

З вступним словом на відкритті виступив завідувач кафедри історії України професор Володимир Грабовецький, який надав слово голові обласної Ради, ректору інституту Ві-

талію Кононенку, декану історичного факультету Ігореві Іванцеву.

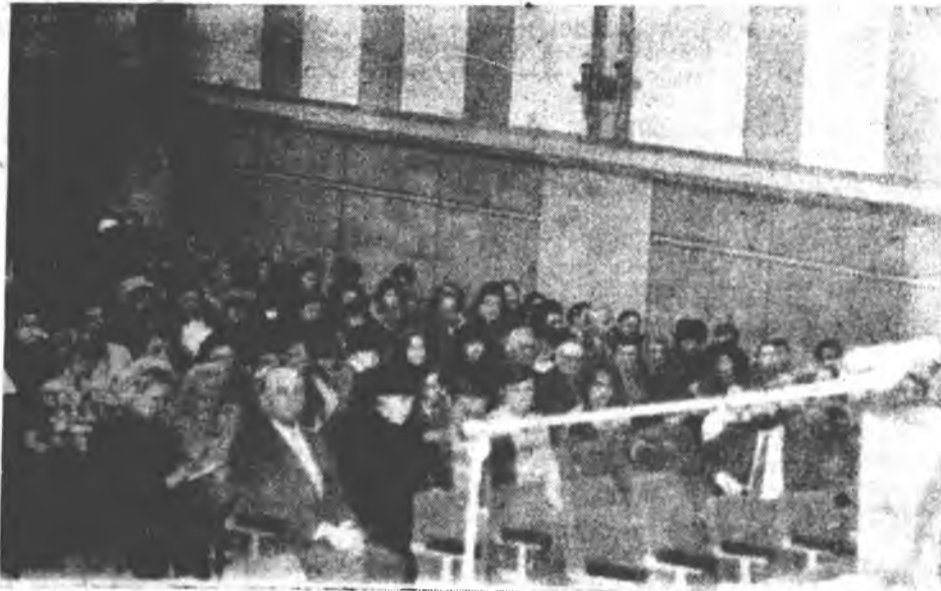
...Наступає урочиста хвилина, Стричку перерізають Микола Яковина та Віталій Кононенко.

Коротку екскурсію з присутніми провів у кабінеті історії України професор Володимир Грабовецький. Мар'ян ГРИНЕР.

На знімках: фрагменти зустрічі голови обласної Ради народних депутатів Миколи Яковини з професорсько-викладацьким колективом і студентами педінституту, та урочисте відкриття кабінету історії України на історичному факультеті.

Фото Юрія КУБИКА.

22 січня — День соборності України

ШЛЯХ ДО НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Віковічна мрія воз'єднання могутньої колись України—Русі ніколи не покидала волелюбних умів і сердець українського народу. Ідея злуки набула особливого розмаю в період ослаблення і розвалу Російської і Австро-Угорської імперій.

18 жовтня 1918 року у Львові, в малому залі Народного будинку, збиралась Українська Національна рада. Наступного дня, у Львові у великому залі Народного будинку збиралась Українська Національна рада, на якій була зачитана і затверджена резолюція, складена напередодні. На всій українській території Східної Галичини проголошувалась українська держава.

Тим часом хід подій у Львові і в усьому краї привели до підготовки позстання. 31 жовтня 1918 року ранкові газети повідомили про те, що 1-го листопада до Львова прибуває Польська ліквідаційна комісія, яка збиралась прийняти від австрійського намісника владу над цілим краєм. Польща вже проголосила себе незалежною державою. Не можна було втрачати час. І в той же день, у великому (шкільному) залі Народного будинку, в 19-ій годині зібрався на останню раду Український військовий комітет.

До присутніх з промовою звернувся Д. Втовський, який сказав: «Якщо цієї ночі не візьмемо Львів, то завтра його візьмуть поляки. Наша честь вимагає, щоби ми першими взяли владу в краю, навіть якщо нам прийдеться тут же її втратити». Надії на успіх було мало, так як сили українського війська у Львові по кількості були незначними. 1-го листопада 1918 року за декілька годин до світанку без кровопролиття були зайняті і обеззброєні всі казарми, розміщені в місті, захоплені всі стратегічні об'єкти. Солдати і офіцери польської, угорської національностей без опору здавали зброю, заявили про свій нейтралітет і виявили готовність поїхати до себе додому. Над ратушею і будинком намісника запалотіли синьо-жовті прапори.

Ранком 1-го листопада 1918 року сотник Вітовський склав рапорт голові Української Національної ради К. Левницькому про те, що українське військо зайняло місто.

9-го листопада 1918 року Українська Національна рада створила уряд республіки — Державний секретаріат, який очолив Кость Левницький. 13-го листопада були затверджені Конституційні основи новоствореної держави — «Тимчасовий Основний Закон», згідно якого вона одержала назву: Західно-Українська Народна Республіка.

Новий уряд ЗУНР проголосив ліквідацію національного гноблення, загальне рівне виборче право, пообіцяв провести земельну реформу і запровадити 8-ми годинний робочий день. А для протидії експансії польської і румунської буржуазії на українські землі була сформована за участю січових стрільців Українська галицька армія (УГА).

Водночас, враховуючи віковічне прагнення галицького населення до воз'єднання з Наддніпрянською Україною, уряд ЗУНР цілком слушно вступив у тісні дипломатичні контакти з Київською Директорією.

Національна Рада ЗУНР на початку листопада уповноважила державний секретаріат «проробити потрібні заходи для з'єднання всіх українських земель в одну державу». А вже 1 грудня члени Ради державних секретарів ЗУНР Л. Цегельський і Д. Левницький уклали з цією метою у Фастові передвступний договір з Директорією УНР. 3 січня 1919 року Національна Рада проголосила «злуку західноукраїнської Народної республіки з Наддніпрянською Українською Народною республікою в одинці Народну Республіку».

22 січня 1919 року у Києві на площі біля собору Святої Софії урочисто відбулося «свято злуки України». До речі, в цій події в складі галицької делегації брав участь патрон нашого вузу письменник Василь Стефаник. У цей день при вході з Володимирської гірки на Софійську площу було споруджено тріумфальну арку з гербами

УНР і ЗУНР. На масовому вічі посол ЗУНР Л. Цегельський прочитав українською і французькою мовами грамоту Української Національної Ради «про об'єднання Західноукраїнської республіки з Великою Східною Україною» і передав її голові Директорії В. Винниченку. Трудовий Конгрес України, що проходив у Києві з 23 по 29 січня 1919 року, підтримав це рішення й прийняв «Універсал Українського Директоріату».

Однак січневий акт «злуки» через кілька місяців фактично перестав бути чинним. 1-го лютого 1919 року Директорія була вибита з Києва совітською (імперською) Червоною Армією. А невдовзі петлюрівський уряд уклав таємничий договір з маршалком Ю. Пілсудським, віддавши Сх. дню Галичину і Західну Волинь на пошлу буржуазно-поміщицькій Польщі. У розподіл карти України втрутилися й країни Антанти.

А тому сьогодні ми повертаємося до справедливої наукової оцінки того періоду, коли український народ не був об'єктом чийх-то політичних маніпуляцій, а сам виступив творцем своєї власної історії, своєї долі.

Напередодні 71-ої річниці «злуки» 21 січня 1990 року вперше Народний рух України за перебудову організував «жний ландюг» від Івано-Франківська до Києва через Львів—Тернопіль — Рівне—Житомир. Це був вияв єднання українського народу, вияв його прагнення бачити свою державу справді суверенною, демократичною.

В цьому році «День соборності України» ми відзначаємо в умовах побудови незалежної демократичної держави після «Акту проголошення незалежності України» (24.08.1991 р.) і Всеукраїнського референдуму підтвердження Акту проголошення незалежності України, який відбувся 1991 року.

Іван АРТИЩ, кандидат історичних наук, доцент.
Богдан ГАВРИЛІВ, старший викладач кафедри історії України.

Звернення

Всесвітньої асоціації коломийських гімназистів

Асоціація коломийських гімназистів та підколектив гімназії проводять підготовку до 100-річчя відкриття першого українського класу, яке буде відзначатися у вересні 1992 року

Асоціація разом з гімназією створюють музей історії гімназії та готують до видання книги «Гімназія за сто років».

Для успішного відзначення ювілею та ґрунтовного висвітлення історії найстарішого навчального закладу на Прикарпатті просимо всіх гімназистів, членів їх родин та шанувальників Покутської Альма матері вислати спогади, статті, документи, фотографії інші матеріали з життя минулого гімназії та її вихованців за адресою м. Коломия, вул. І. Франка, 19.

У новий рік з новими купонами

Згідно з постановою парламенту України, прийнятою у вересні минулого року запроваджено купони багаторазового використання з 10 січня 1992 року. Зарплата видається частково в купонах, частково в карбованцях.

Спочатку на них можна буде купувати продовольчі товари, а пізніше і промислові. Форматом вони нагадують карбованець і еквівалентні йому. Їх вартість позначена, як і на карбованцях — 1, 3, 5, 10, 25, 50, 100. Причому ці цінні папери досить захищені, тобто практично не піддаються комп'ютерній підробці.

Мова мов, палимова

ЗОЛОТИЙ СКАРБ

Недаремно кажуть, що, хто хоч раз побував у Карпатах, той ніколи не забуде різнокольорових гірських килимів, шумливих рік, спокійних верховин, чудових талантів р. збірив, музик, співаків карпатського краю. І справді це так. Коли завітати на уроки української мови та літератури викладачів Коломийського педучилища, то можна побачити, як вони черпають з дна людської схованки золотий скарб — історію рідного краю, вчать учнів розуміти й шанувати мову калінову, словом дорожити, як безкоштовним скарбом, ростити його дбайливо, від душі, любити свою вишню Україну.

У кожного викладача нашої комісії є свої педагогічні пошуки, творчі знахідки. З метою прилучення учнів до краси художнього слова викладачі Матейко М. М., Сташків О. В. застосовують різні прийоми й форми роботи: оновлені диспути, семінарські заняття, конференції, літературні композиції, творчі зв.ти. уроки-бесіди.

У час поглибленої зацікавленості історією рідного краю особливий інтерес викликають уроки-бесіди з позакласного читання.

На одному з таких уроків учні завітали в творчу лабораторію письменника Степана Пушика і побачили, що він і його герої це ті, хто не цурається рідної землі, не забуває отчого порога, колискової пісні матері, пам'ятають, як пахнуть гірські трави і квіти, знають тяжкі життєві дороги прикарпатців, устами припадають до творчого джерела рідного краю. Саме з такого уроку учні зробили висновок: краса людська врятує світ.

З повною відповідальністю, з насолодою в серці проводять свої колеги і позакласну роботу, бо переконані, що знання мови і літератури визначають духовне багатство, широчінь думок, педагогічну майстерність майбутніх учителів.

Щоразу члени гуртка «Слово» поглиблюють знання, практичні вміння. Гуртківці подружились з книгами

А. Коваль «Слово про слово», «Життя і пригоди знайомих і незнайомих», Є. Чак «Мандрівка в країну слова», І. Глинського «Твоє ім'я — твій друг», З цікавістю готували гуртківці повідомлення «Наша звичайна і загадкова мова» рубрику «Слово про вчителя», «Гра як засіб пізнання», збирали багато літературних ігор, загадок, сценаріїв. Члени мовного гуртка були ініціаторами першого уроку, присвяченого Україні.

Вже стало традицією проводити зустрічі з письменниками Прикарпаття. Члени літературного гуртка організували зустрічі з С. Пушиком Н. Стефурак, О. Слоновською, О.

Бабій, В. Рябим. Відзначалися пам'ятні дати, пов'язані з іменами українських призабутих письменників В. Стуса, В. Симоненка, Б. Лепкого, М. Підгірянки. Були організовані виставки учнівських вишивок, крашанок, малюнків у дні свята «В сім'ї вольній, новій». Виставки були організовані з ініціативи керівників гуртків Матейко М. М., Сташків О. В.

А скільки творчості, енергії в ветерана праці Сербинської І. І., під керівництвом якої члени драмгуртка дають нове життя «Лісовій пісні» Лесі Українки, «Гайдамакам» Т. Г. Шевченка.

Втішно, що наші викладачі та вчителі працюють творчо. Журнал «Українська мова та література в школі» надрукував дві творчі розробки викладача Сташків О. В. — «Слово вчителя на уроках літератури» і «Хай стринуть, як роса в маю, всю душу сонячну мою». Всі члени циклової комісії брали участь у республіканській науково-теоретичній конференції. Члени гуртка «Слово» виступали перед учасниками республіканської конференції і одержали з їх уст найвищу оцінку.

Майбутні вчителі мали змогу розкрити свої творчі здібності на загальноучилищній олімпіаді з української літератури та методики. Серед переможців учні Белей Л., Міськів Т., Костишин Г., Мамчур О., Романів Л., Матейко Н., Беца Г., а Хмудяк Л., Стефанюк Н., Демедюк Т., Петруняк О. зайняли призові місця на республіканській олімпіаді.

Зупиняючись на досягнутому, задумуюсь над завданням, що стоять перед членами циклової комісії, над проблемами удосконалення навчальних методів і прийомів викладання програмового матеріалу, можливостями покривлення фахової підготовки майбутніх спеціалістів національної школи.

Надія ГРИМАЛЮК,
голова предметно-циклової комісії

Вони стали першою школою

ЗБУЛАСЬ ЗАПОВІТНА МРІЯ

В минулому році в студентську сім'ю влилось більше смисот юнаків і дівчат. Закономірно, що кожному з них було нелегко долати труднощі, які стояли перед ними при складанні вступних іспитів.

Наш кореспондент зустрівся з першокурсниками Галиною Гробко, Оленою Бабич та Володимиром Луговим і попросив розповісти про шлях, який вони долали від учнівської партії до студентської аудиторії.

Галина ГРАБКО, студентка фізико-математичного факультету:

— Сама родом з села Довгого Тисменицького району. Закінчила з золотою медаллю Рошнівську СШ. Під час навчання неодноразово брала участь в районних та обласних олімпіадах з фізики та інформатики. До речі, зайняла друге місце в обласній олімпіаді з інформатики. Цьому завдячую вчителю фізики «Відміннику народної освіти УРСР» В. О. Дришчу.

Скажу відверто, що не все гладко було в моєму житті. Перший раз не поступила на фізичний факультет Львівського державного університету. Довелось іти працювати у м'ясову школу вожакою. І я переконалася, що цей період пройшов для мене недаремно. Ближче познайомилась з про-

фесією вчителя. У мене виробилися певні навички в роботі з дітьми. Після закінчення інституту хочу працювати в своїй рідній школі, щоб набуті знання та вміння передавати дітям. А що може бути більш приємним, як бути корисною людям, суспільству в ім'я розквіту нашої національної освіти.

Олена БАБИЧ, студентка філологічного факультету:

— Ще з шкільних років полюбила мову і літературу. Тому після закінчення Івано-Франківської СШ № 14 у мене не було дилем: куди піти вчитися. І твердо вирішила поступити у наш педінститут. Хоча конкурс був більше трьох чоловік на місце, я виборола звання студента. Приємно що разом з іншими опановуватиму, вперше введено у вузі, нову спеціальність «Російська мова та література та психологія». Вважаю, що знання психології потрібне кожному майбутньому педагогу.

Звичайно, як і в кожній молодій людині, у мене є захоплення: займаюсь бальними танцями, закінчила музичну семирічну школу по класу фортепіано. А ще й до того пишу вірші, з якими я хочу познайомити найближчим часом читачів «Педагога Прикарпаття».

Володимир ЛУГОВИЙ, студент педагогічного факультету:

— Про професію педагога мріяв з дитинства. І нарешті, збулась моя заповітна мрія. Я поступив на спеціальність «Педагогіка і методика початкового навчання та образотворче мистецтво». Запитаєте, чому саме на цю спеціальність? З дитинства мене приваблювала мистецька робота. Зокрема, різьба та точіння по дереву. Цю професію я успадкував від свого дідуся, відомого майстра Дмитра Васильовича. Колись він славився своїми виробами на всю округу. Зараз я пробую свої сили по точінню дерева.

Крім цього я ще закінчив чотирирічну художню школу. Окремі мої малюнки неодноразово виставлялись на районних олімпіадах, за які отримував грамоти та призи.

Закономірно, що і на практичній роботі по малюнку і живопису при вступі в інститут я отримав відмінну оцінку.

Щасливий я, що поступив у вуз з великими традиціями. Постараюсь сумлінно опанувати вчительську професію, щоб після закінчення вузу прищеплювати дітям любов до мистецтва, до всього прекрасного, що оточує нас.

Записав Мар'ян ГРИНЕР.

Активність студентів музпеду

Тут проходить бурхлива концертна та просвітницька діяльність держави. Нещодавно на першому республіканському конкурсі хорових колективів ім. Д. Січинського загально-факультетський хор зайняв третє місце (керівник — Заслужений працівник культури Василь Омелянович Ішак). Натомість, академічний хор четвертого курсу на тому ж конкурсі був відзначений як один з кращих. До речі, цей хор в переддень референдуму з метою піднесення української культури побував у східній Україні з концертами. В такі ж поїздки побував народний хореографічний ансамбль «Верховинка», який керує Богдан Васильович та Галина Остапівна Стасюк. Слід щиро подякувати цим людям, мистецтву яких не тільки «для мистецтва», а й для людини.

По контракту у нашому вузі

У викладанні англійської мови — мови міжнародного спілкування почався якісно новий етап. З 1 вересня тут працюють по контракту «корінні» англійці — Ден Нобл (викладає розмовну англійську мову) та Джері Елві (комп'ютери). Вони також ведуть заняття по вивченню Біблії та релігійних пісень на англійській мові. Натомість, в наших викладачів беруть урок розмовної української мови.

Ясновидець не помилився

Володимир Шемет із закарпатського селища Міжгір'я підтримує дружні зв'язки зі своїм земляком, багаторічним в'язнем сумління, правозахисником Йосипом Терелею, який не з власної волі декілька років тому був депортований в Канаду. Пан Тереля листується з Володимиром і недавно вислав йому бібліотечку релігійної літератури. В посилці був і український християнський місячник «Світло», який виходить в Торонто, за грудень 1989 року. В ньому є інформація, яка, безумовно, зацікавить читачів. Наводимо її дослівно.

Пророцтво про Україну

Український бразильський тижневик «Хлібороб» подає, що під сучасним пору їздять по містах Бразилії «ясновидець» сеньйор Філіппе, який прибув і до Курятини. «Наш співробітник, — пише «Хлібороб», — випадково відвідав його».

Пан Філіппе в числі багатьох передбачень подав також таке: вже живе той чоловік, який підніме та очолює сильні повстання проти Москви в Україні, Грузії, Вірменії й Білорусії. Той чоловік народився в українській місцевості на кордоні з Кавказом. Боротьба буде жорстока й кривава. Внаслідок її Україна, Грузія, Вірменія та Білорусія здобувають самостійність, а Росія надзвичайно ослабне і більше не являтиме собою імперіалістичної потуги та не загрожуватиме цілому світові, як тепер.

— Хто ж він, цей українець? — запитав наш співробітник.

Сеньйор Філіппе відповів: — Його ім'я, прізвище, місце народження мені відомі, але з уваги на безпеку згаданій особі нічого з того я назвати не можу.

Ясна річ, доводитись задовольнитися таким поясненням.

Ця інформація, написана 32 роки тому, спонукає до роздумів. Ми, мабуть, здогадуємось, що той чоловік... Ярема СЕЛЯНСЬКИЙ.

Свої проблеми — вирішимо самі!

ТАК ДАЛІ ЖИТИ НЕ МОЖНА

Гуртожиток... З цим словом у багатьох студентів пов'язані яскраві спогади найкращих років життя, проведених тут. Це незвідна частка комплексу понять, які об'єднуються поняттями — вищий навчальний заклад, і завершуються отриманням диплому про вищу освіту.

Життя в гуртожитку кожним згадується по-своєму. Для одних — це ціла череда нових, прекрасних знайомств, часу, проведеного в колі добрих друзів, нових знань отриманих в процесі роботи над науковими працями, підручниками. Для інших — це спогади про безсонні ночі, завдяки не в міру буйним сусідам, про грязюку і сміття в коридорах і на кухні, про «позичені» і не повернуті книги, а інколи й особисті речі.

Гуртожиток — це своєрідне об'єднання величезного колективу людей з своїми інтересами, поглядами, рівнем виховання і культури, об'єднання, яке живе одночасно відкритим, бурхливим, шумним спільним життям і в той же час характеризується існуванням окремого, особистого, інтимного світу кожної людини. І якраз поєднання цих двох світів створює ту неповторну атмосферу, яку ми зовемо — життям гуртом.

Саме проблемам організації умов нормального життя і навчання в стінах гуртожитків і було присвячене одне із спільних засідань ректорату, деканатів і студентського профкому. На ньому йшло активне, зацікавлене обговорення цього комплексу питань, що виникли в зв'язку з складною обстановкою, що склалася в місцях спільного проживання студентів педінституту.

Спочатку слово взяв ректор інституту В. І. Кононенко. Перш за все він підкреслив, що ситуація в гуртожитках є надзвичайно критичною; це виявляється в значному пошкодженні матеріальних цінностей, дезорганізації органів студентського самоврядування, безпорадності адміністративних органів керівництва гуртожитками. Ректор відзначив, що в стінах цих закладів поширюються втрати колективного п'янства, які переростають в оргії до ранку; є спроби згазування, не припиняються крадіжки, як особистого, так і державного майна. З його слів гуртожиток перетворився в місце гульбищ і неробства. Деякі студенти дозволяють собі повністю ігнорувати навчальний процес.

Студенти практично не мають можливості вчитись в межах свого житла. В гуртожитках повністю відсутня пропелітська система, внаслідок чого вони перебувають в свого роду притони мало

що не міського значення.

Такий стан справ вимагає негайного втручання і наведення порядку. Введення посади директора студентського містечка, продовжував Віталій Іванович, практичного результату не дало. Розпорядження адміністрації та профкомів інституту про організацію роботи з гуртожитками не виконуються. Необхідно приймати рішучі міри для виправлення положення.

Ректор готовий, за його словами, погодитись з пропозицією студентського профкому про збільшення вартості проживання студентів в гуртожитку, для утворення коштів на потреби, пов'язані з організацією роботи студентських органів самоврядування. До речі, повідомив Віталій Іванович, канадські студенти, що тимчасово вчаться у нас в інституті, в себе вдома за проживання виплачують 500 доларів у місяць. За їхні гроші їм і створюються умови для життя і праці.

Ректор нагадав, що з його боку вже давно була запропонована система відшкодування студентами матеріальних збитків, завданих державному майну. Очевидно, що настав час вести її в дію.

Ще минулого року було вирішено взяти воєнізовану охорону гуртожитків. Управління внутрішніх справ запросило 18 тисяч крб. за кожен з них. Гроші в інституті було знайдено, проте в останній момент УВС відмовилось надати послуги в зв'язку з нестачею кадрів. Пішли на те, щоб поселити двох міліціонерів, які б сприяли підтриманню суспільного порядку. Але від них допомоги не поступило і їх доведеться виселяти.

Тому наші проблеми ми змушені і будемо вирішувати самі, силами викладачів і студентів.

Обговорення цих проблем проходило гостро і зацікавлено. В ньому взяли участь і директор студмістечка О. С. Васильєв, і зам. декана філологічного факультету В. Д. Моцюк, і голова студради гуртожитку №3 М. Лавріцький. Досить обширним був виступ голови студентського профкому Петра Хмельовського. Він зупинився на кількох ключових моментах. По-перше, це підбір і розстановка кадрів у керівництві гуртожитків та сплата їх праці. На голому ентузіазмі тепер ніхто працювати не буде. Необхідні кошти для оплати роботи студрад, для підвищення заробітної плати комендантам і працівникам гуртожитків. Очевидно, що оплату за проживання для студентів необхідно підвищувати. Зараз вона є просто мізерною.

Друга проблема — це спосіб життя, який ведуть окремі студенти в гуртожитках. Петро Хмельовський заявив, що тільки 20—30 процентів студентів педінституту є «баластом», який ігнорує навчальний процес, веде розгульне життя і, в принципі, займає чуже місце у вузі. Саме вони, в переважній більшості, і є порушниками спокою в місцях спільного проживання студентів. Деканатом факультету і студентському профкому необхідно спільно вирішити питання про їх перебування в стінах інституту. Цим вирішиться і проблема порушень порядку в гуртожитках.

Ще одна проблема — це права і обов'язки студентських органів самоврядування, їх економічне становище. До студентських рад висуваються високі вимоги, але чим вони матеріально підкріплені. Адже не секрет, що члени цих органів змушені вступати в конфлікт і з своїми колегами-студентами, що порушують порядок, а інколи й з тими силами, що стоять за спиною порушників. Це вже загальновідомо, що немало з студентів нашого вузу користуються «підтримкою» деяких представників в адміністрації інституту (що не заперечив і ректор) і варто зачепити когось з таких «блатних» товаришів, як починаються доходи їх заступників і в профкоми, і в ректорат. Що їм можуть протиставити студради? Ради чого вони будуть ризикувати своїм спокоєм, моральним благополуччям? Я вважаю, що людям, які будуть працювати в органах самоуправління, треба створити умови матеріального і морального заохочення, своєрідний режим найбільшого сприяння в інституті; тоді вони будуть працювати, тоді з них можна буде вимагати віддачі.

Проблему введення фінансових відносин в студентське середовище підтримав і голова побутово-житлової комісії студентського профкому Петро Суліма. Зокрема, дуже цікавою виглядає його пропозиція ввести систему задатку з кожного студента за можливе пошкодження державного майна, своєрідна система страхування, що так поширена на Заході. Її суть в тому, що кожен студент, що проживає в гуртожитку, вносить деяку суму, як гарантію збереження майна, яким буде користуватись на протязі року. Якщо все нормально, то по закінченні року гроші йому повертаються, а якщо ним нанесено збитки, то вони відшкодовуються з цієї суми. Просто, але переконливо. Декан історичного факультету Іванцев І. Д. висловився за спільну, більш

гісну роботу студентських органів і деканатів. Зокрема, він запропонував, щоб механізм виключення порушників порядку в гуртожитках: адміністрація (студрада) гуртожитку—доповідна—деканат—ректорат запрацював значно ефективніше.

Своїм баченням вирішення проблеми поділились О. Сангулія, проректор інституту по навчальній роботі Б. В. Василюшин.

Закінчуючи це спільне засідання, ректор підсумував пропозиції, що поступали від виступаючих:

1. Підготувати спільну угоду ректорату і студентського профкому по організації роботи для наведення порядку в студентських гуртожитках.

2. Підготувати на ім'я ректора доповідні записки по конкретних випадках порушення суспільного порядку в гуртожитках для прийняття ефективних заходів аж до передачі справ порушників в слідчі органи (виконуючі — адміністрація студмістечка, студради, деканати).

3. Створити строком на 1 рік при деканатах комісії для роботи в гуртожитках під головуванням заступників деканів, виділивши їм для цього один день в тиждень при збереженні заробітної плати.

4. Ректорату спільно з студпрофкомом проробити питання про збільшення плати за гуртожиток для утворення коштів на утримання органів студентського самоврядування.

5. Обов'язково відпрацювати систему відшкодування за пошкодження державного майна.

Отже, засідання відбулось, рішення прийнято. Що далі? Чи буде створено механізм, який буде захищати права кожного студента на відпочинок, на створення умов для навчання, в кінці кінців на спокійне життя?

Мені здається, що одними адміністративними заходами, навіть з залученням фінансових важелів, справи вирішити неможливо. Поки в стіни вузу будуть прийматись люди, які за своїм рівнем культури далеко не відповідають високим вимогам, що висуваються завтрашнім педагогам, завтрашній інтелігенції, доти ми не зможемо викоринити прояви вандалізму, хамства, просто безкультур'я які, поки що, є супутниками нашого студентського життя. Це не просто, але необхідно, щоб студенти були дійсно достойні цього звання. Тільки внутрішня культура кожного є основою загальної культури колективу, суспільства

Тарас ГЛЯНЦЕВ.

студент історичного факультету.

Роздуми з приводу

Оптиміст каже, що буде гірше

Ми входимо в нього з новим, незнайомим відчуттям. Тут з небувалою драматичністю поєдналися і страх перед загрозливим майбутнім, яке наступає вже сьогодні, і полегшення від усвідомлення факту знищення системи диктату, і надія на краще майбутнє, яке вистраждав український нарід.

Переважає страх. Страх і апатія, яка ним і викликана. За довгі роки суспільства соціальної справедливості ми не звикли до тих бур і штормів, які формують з соціальної істоти Людину. Відтепер ми не чекатимемо милостей «від партії та уряду», а активно шукатимемо шляхи і засоби до більш високого соціального, а отже і матеріального (чи навпаки) становища. І тоді вже людям які не відповідають

своїм посадам, буде втриматися там важко а то і неможливо. Отже хай живе ринок!

Тепер ця ж проблема але без пафосу. Що несе ринок студентам? А нічого доброго. Адже відомо, що під час економічних реформ найбільш терплять студенти і пенсіонери. Аж тепер можна буде згадати добре забуті старі анекдоти про голодуючого студента, та й нових не сумніваюся, буде чимало, адже голодний студент — дотепний студент.

Так, питання соціального захисту студентів встає в іншій критичній площині. Адже крім проблем, які стояли перед студентом завжди (питання самовдосконалення та самоосвіти, проблема місяця проживання тощо) постає

глобальна проблема Іжї.

Хоч потенційні можливості профспілок ще не знає ніхто (ми, рядові члени профспілки не знаємо ні обов'язків цих структур, ані повноважень). Думається, що після реорганізації їх профспілки стануть дієвою силою. Більшість проблем, які постануть перед членом профспілки, повинна вирішувати саме ця структура. В протилежному випадку почнеться масовий вихід з цієї організації. А наміри такі вже є в багатьох студентів. Буде нерозумно створювати ще одну профспілку, будемо сподіватись, що до такої ситуації не дійде.

Існує такий дотеп: «чим відрізняється оптиміст від песиміста? — Песиміст говорить що гірше не буде, а

оптиміст — ні буде!» Отже в мене таке жартівливе побажання на весь рік, який вже почався — «Будьмо оптимістами!» — менше буде розчарувань, і як наслідок, здоров'я буде міцніше.

Шановні студенти і професори, частіше усміхайтесь у новому році, адже як казав О. Бендер, найбільш дурниці в світі творились якраз із серйозним виразом обличчя. Подивився на цинік — усміхнувся, порахував за півпари стипендію — усміхнувся (задоволено), в автобусі йдеш попри контролера — усміхайся (впевнено) і т. д. і т. п. Тоді фортуна усміхнеться вам!

Віталій КОДРЯ,

студент художньо-графічного факультету.

РІЗДВО належить до найдавніших і найбільш улюблених свят українського народу, з яким пов'язано цілий ряд цікавих обрядів і звичаїв, надзвичайно поетичні колядки і щедривки. Ось як про це пише О. Довженко у своїй повісті «Зачарована Десна»: «Чи то від морозу, чи такі дівчата і слова колядки у зимовий вечір, тільки спів лунає так дзвінко і гучно, і світ став одразу такий урочистий... Довго і повільно, ніби линучи в безмежну далечинь часу, на сімсот, може, л.т, виспують мені талани... Чого тільки не чув я про себе. Там вже я і збирав війська, аж землі важило, і вибивав ворота у чужі города, і орав по лузі сизими орлами, і постилав килими все шовковії, і сватав паняночку з-за Дугаєчку, з-за Дунаєчку, королеву дочку. І лісами їхав — ліси шуміли. Мостами їхав — мости дзвеніли. Го-

лялькова вистава, яку виконували вертепники, що стояв за скринькою, іншими слогами, вертеп — лялькова драма, рід, духовної містерії».

Поки що немає єдиної думки про час виникнення української вертепної драми. У 1843 р. польський дослідник Е. Ізопольський писав, що у Ставицях на Київщині бачив вертеп з написом «Року Христового 1591 збудований», а в Дашовщині — «з року 1639». Вчені по-різному віднесли до його повідомлення, бо найдавніші вертепи — Сокиринський і Куп'янський належать до середини XVIII ст. Вони вважають, що вертеп виник у XVII ст., але зберігся з XVIII ст., коли завдяки спудеям — студентам Києво-Могилянської — Мазепинської Академії вертеп набув широкого побутування, перейшовши від них до народу. У XIX ст. вертепна лялькова вистава завмирає,

нагадаємо, що ця поезія написана 31 грудня 1925 року у Львівському соборі Святого Юра. У віршах «Вифлеємські пастухи» і «В Різдвяну ніч» та циклі «Тайна Різдва» Григорій Чупринка (у 1921 р. розстріляний більшовиками) стверджував, що «серед убогих пастухів» родився Мученик (Святий) Спаситель мира від гріхів». Гогдан Кравців (1904—1975) переніс біблійну історію на Україну. Від рук новітнього Ірода гинуть українські діти, матері яких ридують «Над Сяном і над Доном».

...Та янгол скрив Дитятко,
Щоби, як Ірод згине,
Вернулось, виростало
По селах України.

(«Христос родився»)

Про це він писав ще у віршах «Різдво» і «З колядою». А маловідомий поет з Митдня України Кузьма Дмитрик у вірші «Запалить різдвяні свічі» пише:

Хай від шастя плачуть свічі,
Хай віта Вкраїна
На Волині і на Січі
Небесного Сина.

ВЗАГАЛІ українські поети пов'язують народження Христа із народженням нової надії для поневоленого українського народу. Тому, на гмрку поета Богдана — Ігоря Антонича (пш «Різдво»),

Народився Бог на саях
в лемківській містечку Дуклі.
Прийшли лемки у крисаня
і принесли місяць круглий.
Звіди так природно звучать вірші
С. Твердохліба звернення до Божого сина:

Ісусе, царю в терен-короні,
Дай Україні добру пораду,
Виведи люд мій з дому неволі
(«Щедрика»).

«Звук «Урочистого дзвону» воскресив «вбогий Вифлеєм», який світить перед великим днем

Над бідою кривавою землею —
Нового св.ту новою зорею,
так закінчив свій «Різдвяний сонет» Максим Рильський. Багато різдвяних гіршів знаходимо у творчості Б. Лепкого та інших поетів, але на закінчення хочемо нагадати про поезію Марка Говєслава (криптонім ми не зуміли розкрити), поета УПА. Його вірші «Гей, в Україні (Повстанська коляда)» і «Повстанський свят-вечір» були надруковані у підпільному органі Команди Станіславського тактичного відтинка УПА «Чорний ліс» у 1—2 номерах за 1948 р.к. У першому з них поет писав:

Гей, в Україні пожари гонять,
Там над степом сіяє зоря,
Тюрми розбиваймо — Ісуса вітаймо
Хай слава лунає.

У споміні «Повстанський свят-вечір» Марко Боєслав згадав, як «над бором зірка цвітом зацвіла — (За тихли гамірні слова і жарти», — Христос родився! — в борах загриміло.

До сіл з мечем летіла коляда —
І Правді гімн співала зброя сміла.
Володимир ПОЛЕК,
кандидат філологічних наук.

„ВЕСЕЛІМОСЯ, ЯКО З НАМИ БОГ“

родами їхав — люди стрічали, поздорівляли, — свяятий вечір...» Письменник нагадав нам про дохристиянські колядки, в даному випадку — для гарубка. А були ще колядки для господаря і його родини, для господині і для дівчини.

Це групування давніх колядок добре зафіксував В. Стефанік у новелі «Давня мелодія»: «Колядують мамі, колядують Марії» і синові господаря Семена, тобто малому Василюві, майбутньому письменникові. Як і О. Довженко, наш земляк відзначив, що у цих колядках «рефрен української історії мужньо звучав»: «Іде коляда про лицаря, як йому дорікає його вірний кінь, який оповідає «свому лицареві, з яких-то побоїв він його виніс: і з половецького, і з турецького, і з московського».

Ці та інші найдавніші колядки чи не вперше записав І. Вагилевич, що енциклопедичний інтерес серед українських і чеських фольклористів. Записану ним колядку «Коли не було з нащала світа» («Як же не було початку світа») використав С. Скляренко у романі «Святослав» — її співають колядники перед князівським теремом. У рідному селі Ясенів Горішньому І. Вагилевич записав ще одну стародавню колядку «Ой з Пігренька, а з-під соненька», що, як думає дослідник М. Шалата, мала вплив на «Слєго о полку Ігоревім». У колядці сп'яється, що «мостила мости жуковинами», а у «Слові...» — «кожухи і ачаша мости мостити» тощо.

З ПРИЙНЯТТЯМ християнства виникають чудові українські колядки, що, здається, вперше були опубліковані в уніатському збірнику «Богославник», що був виданий у 1791 році у Почаївській лаврі, тоді уніатському монастирі. Про надруковану тут колядку «Радість нам ся являє» згадав Т. Шевченко у вірші «А. О. Козачковському» (1847), а іншу — «Гачить же Бог, бачить Творець» вінс до своєї п'єси «Назар Стодоля». «Можемо з тим без великої помилки прийняти, — писав І. Франко, — що наші, уніатські пісні, набожні од самого малку, полишили значний слід в пам'яті Шевченка і мали деякий вплив на його поетичну творчість». До речі, наш Кобзар був хрещений в уніатській церкві!

Із святом Різдва пов'язана ще одна гілка традиції — «ходити з вертепом» або «ходити із шопкою». Вертепом (від старовірського слова, що означає «печера», в якій народився Ісус Христос) називалася двоповерхова скринька, на другому поверсі якої відбувалася дія на релігійну тему — про народження Христа, жорстокого царя Ірода, про матір-українку, яка проклинає царя за вбивство її сина, а на першому — інтермедія з життя і побуту українського народу, в якій передавалася радість з приводу того, що покарано за всі злочини «окаянного Ірода». Спочатку це була

а на її місці виникає «живий вертеп». Тепер у вертепній скриньці-шопці відображена сцена народження Христа із традиційними фігурами — пастухів, трьох царів тощо, а вертепники-колядники відіграють єдину дію — релігійну і світську, доповнюючи її історичними ремінісценціями з минулого України. Якщо вертепна лялькова вистава характерна тільки для українців, то шопка відома серед поляків і чехів, які при ній тільки колядують, але не відіграють театральної дії. Український вертеп набув значної популярності по всій Україні, і навіть Сибіру, куди його занесли випускники згаданої Академії, а також українські переселенці. У Сибіру і тепер вертеп звучить українською мовою, хоч і з деякими русизмами. І. Котляревський у поемі «Енеїда» згадав про вертеп (Турн «дожидавсь тоді вертепа»), а вертепну пісню «Ой під вишнею, під черешнею» вінс у п'єсу «Наталка Полтавка», яку співає Вибірний Макогоненко, названий так за прізвиськом учасника інтермедійної частини вертепу.

ДО теми Різдва часто зверталися наші письменники. Згаданий В. Стефанік написав ще новелі «Святий вечір» і «Лист. Політичним арештантам мужикам на святий вечір». «Тут арештанти як закладують, — писав письменник, — то аж сирий мур розсипаєси, аж ржа із ґратів опадає. Як псведуть голосом, то аж дозорці наслуховують. А така «оледа в неволі сумна та страшна». Якщо наш земляк відобразив святкування Різдва у тюрмі, то М. Маркович (1848—1920) у «різдвяному оповіданні» «На свят-вечір» переродження судового слідчого; який забув повчати батька («Еге, діточки, велике-превелике сьогодні свято: «Христос родився, спаситель усього світу. Він же сказав: «Любіте ближнього свого» — великий заповіт») і навіть на свят-вечір заарештував людину, бо «кар'єру робив». Оповідання закінчується переродженням слідчого: «Завтра Різдво... Народився спаситель і... мій спаситель (підкреслення в тексті. — В. П.)... З усім порвав і йду на нове життя... А з неба зірки світили ласкаво, світили усім рівно — і багатому, і бідному, світили ясно, мирно і довечно — як сама правда...».

З поетів, здається, першим до теми Різдва звернувся Г. Сковорода, який у «Пісні 4-й. Рождеству Христову» писав:

Ми ж тебе рожденному, гостеві
блаженному,
Серця всіх нас отверзаєм, в душевний
дом призиваєм,
Піснь співаю, восклицая,
Веселімся всі, яко з нами бог!

МИКОЛА Гороний у вірші «На свят-вечір» нагадав, що час, коли кипить борота а ще завзята, бо живуть ще, живуть Іродята, тобто нагадки кривавого Ірода, українська «покривджена мати» гонить «твердо свій дух гартувати», в'ювати «Христове лицарство», що звалить «воганське цар-

Газета Івано-Франківського педагогічного інституту імені В. Стефаніка.

В. о. редактора Мар'ян ГРИНЕР.

23 (110) 15 СІЧНЯ 1992 року.

Газета заснована 30 вересня 1988 року.

Виходить українською мовою.

ГРОМАДСЬКО-РЕДАКЦІЙНА РАДА

З. ВЕРЕТОВСЬКИЙ, заступник директора школи-лабораторії ІФДП.

М. ГРИНЕР, адміністративний секретар.

О. КИСІЛЬ, студентка педагогічного факультету.

В. КОНОНЕНКО, ректор інституту, професор, член-кореспондент Академії педагогічних наук.

Н. ЛИСЕНКО, завідувач кафедри педагогіки і психології (доміцильно), доцент.

Л. ОСТАПОВА, студентка філологічного факультету.

І. ПІКУЛЯН, студентка історичного факультету.

С. ХОРОБ, старший викладач кафедри української літератури.

В. ХРУЩ, завідувач кафедри педагогіки і психології, доцент, голова обласного відділення Педагогічного товариства.

НАША АДРЕСА:

ЗАХОДЬТЕ — м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57, 2 поверх, каб. 209, 209а.

ТЕЛЕФОН — 98-4-13, 98-4-41.

ЗАСНОВНИК — Івано-Франківський педагогічний інститут імені В. Стефаніка.

НАД ПОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Літературні — Н. Бондик, перекладачки — М. Недосвід, Е. Василюк, Х. Фотомонтаж — М. Василюк, А. Хованська, друкарі — Л. Чамернянський, М. Василюк.

Літературний редактор — кандидат філологічних наук Е. Каспринська.

Науковий консультант — кандидат філологічних наук В. Полек.

Художній редактор В. Лукань.

Відповідальний за випуск — М. Гринер.

Газету віддруковано офсетним способом друку в Галицькій районній друкарні обласного центру.

м. Івано-Франківськ, вул. Різдво, 31.
Директор друкарні Д. Кульчицький.

Редакція газети «Педагог Прикарпаття» залишає за собою право редагувати і скорочувати текст.

Автори публікацій відповідають за доброту, точність і об'єктивність наведених фактів, даних, власних імен, статистичних даних, літературно-історичних, місцевих, географічних та інших відомостей.

Висловлені авторами думки не несуть ніякої відповідальності редакції.

Виходить доти на місць форматом А3.В.

Серія ІФ № 048.

Рукописи, малюнки і фотографії не рецензуються і не повертаються.

Ціна 50 коп.

Тираж 2000 примірників.

Підписано до друку 15.01.1992 р.